



REDOGÖRELSE TILL NORDISKT STATS- MINISTERMÖTE, DEN 28 OKTOBER 2008

Store Strandstræde 18
DK-1255 Köpenhamn K
Tel +45 3396 0200
Fax +45 3396 0202
www.norden.org

Bilagor:

- Bilaga 1 Status för de 14 globaliseringsinitiativen
- Bilaga 2 Budgetförslag 2009 globaliseringsinitiativ
- Bilaga 3 Samarbetsministrarnas redogörelse om gränshindersarbete
- Bilaga 4 Rapport til de nordiske statsministre om arbejdet i Grænsehindringsforummet fra formanden for Grænsehindringsforummet og fra generalsekretæren for Nordisk Ministerråd

21 oktober 2008
08-02413-5

Redogörelse om status for det nordiska globaliseringsarbetet

Bakgrund

Statsministermötet i juni 2007 i Punkaharju, Finland, kan ses som startskottet för ett förnyat nordiskt samarbete om att möta de utmaningar och möjligheter som globaliseringen medför. Pressmeddelandet från mötet innehåller en rad konkreta gemensamma nordiska globaliseringsinitiativ som syftar till att understödja och stimulera uppfyllandet av dessa nya övergripande målsättningar. Initiativet skall bidra till ett mera kunnigare, synligare och välmående Norden. Globaliseringsforumet i Riksgränsen 2008 gav ytterligare stöd för den nordiska globaliseringsprocessen.

Sammanlagt 14 konkreta globaliseringsinitiativ har satts igång som ett direkt resultat av statsministermötet i Punkaharju. De konkreta initiativen är en viktig hörnsten och utgångspunkt för det nordiska globaliseringsarbetet och skall betraktas som ett hjälpmedel för att understödja förändringarna i de generella prioriteringarna i det nordiska samarbetet som det nordiska globaliseringsarbetet innebär.

De 14 konkreta globaliseringsinitiativen är i full gång och berör:

1. Globaliseringsforum	8. Bekämpande av gränshinder i Norden
2. Nordisk toppforskning	9. Utvecklingen av det nordiska forsknings- och innovationsområdet (NORIA)
3. Innovationsrepresentation i Asien	10. Främjande av högre utbildning i Norden
4. Nytt nordiskt innovationspris	11. En god upplärning av ungdomar och vuxna.
5. Gemensamt nordiskt EnergiExpo	12. Belysning av konsekvenserna av klimatförändringarna på naturresurser i Norden
6. Världsutställningen i Shanghai 2010	13. Utveckling och profilering av Norden som center för kreativa industrier

Resultat

Många delar av det nordiska samarbetet agerar redan sedan tidigare i linje med statsministrarnas överordnade prioriteringar som uttalades i Punkaharju juni 2007 och bekräftades vid de nordiska statsministrarnas möte i Riksgränsen och senast vid deras möte i juni 2008. Dessutom har en hel rad med nya aktiviteter initierats och som inte är en del av de ovan nämnda 14 initiativen.

Ett exempel på detta är samarbetet med de baltiska länderna. Som det framgår uttalades i Punkaharju juni 2007, "Ett fördjupat samarbete med de baltiska länderna stärker hela Östersjöregionens konkurrenskraft och möjlighet att dra nytta av globaliseringen." De nordiska samlingsministrarna har precis framlagt ett ministerrådsförslag till Nordiska rådet i förbindelse med sessionen 2008, som berör ministerrådets samarbete med de tre baltiska länderna. En väsentlig utgångspunkt för samarbetet är de teman, som de nordiska statsministrarna har framhåvt som särskilt prioriterade. Även ett ministerrådsförslag beträffande samarbetet med Nordväststrysland har framlagts, som också har sin utgångspunkt i områden som har betydelse för att utnyttja globaliseringens möjligheter.

Arbetet med de 14 globaliseringsinitiativen har generellt framskridit väl och sedan statsministermötet i juni 2008 har flera konkreta resultat uppnåtts.

I. Det råder nu enighet om formerna för det nordiska *Toppforskning-programmet* och de nordiska utbildningsministrarna förväntas fatta principbeslut om igångsättandet av programmet den 28 oktober 2008. Programmet som omfattar perioden 2009 – 2013 med en total offentlig finansiering på 480,8 MSEK skall bestå av de tematiska delprogrammen effektstudier och anpassning till klimatförändringar, klimatförändringens växelverkan med kryosfären, nanoteknik och energieffektivitet, integration av storskalig vindkraft, hållbar bioenergi och avskiljning samt lagring av koldioxid (CCS). Den offentliga finansieringen består av finansiering i form av medel från Nordiska ministerrådet, medlemsländerna samt från de nordiska institutionerna Nordforsk, Nordisk innovationscenter och Nordisk energiforskning. I tillägg till dessa medel pågår ansträngningar för att involvera såväl näringslivet som EU i programmets finansiering.

II. Det gemensamma nordiska *Energiexpo* kommer att äga rum i form av utställningen och konferensen Nordic Climate Solutions i Köpenhamn den 25-26 november 2008 och öppnas av statsminister Fredrik Reinfeldt.

III. Det första nordiska *Globaliseringsforumet* avhölls i Riksgränsen i april i år och förberedelsearbetet inför 2009 års forum i Island, den 26-27 februari, är i full gång.

IV. Beträffande *Innovationspriset* har Nordiska ministerrådet framlagt ett ministerrådsförslag till Nordiska rådet inför sessionen 2008. Syftet med innovationspriset är att på ett konkret och positivt sätt premiera en innovation, dvs. en ny teknik, ny produkt, ny process eller ny organisation, som har kommersiell framgång på en marknad och eller är av värde för en bredare krets eller samhället generellt. Det föreslås, att överlämnandet sker i förbindelse med det årliga globaliseringsforumet, samt att priset inte är ett penningpris, utan ett konstverk producerat av en konstnär från ordförandeskapslandet.

V. *Gränshindersforumet* har per oktober 2008 avhållit fem möten och valt att fokusera på fyra områden. Till dags dato har Gränshindersforumet, med bistånd från Nordiska ministerrådets sekretariat, analyserat tjugo konkreta gränshinder samt författat nio skrivelser till ansvariga ministrar, med en beskrivning av de aktuella problemen och förslag till åtgärder för att få dem lösta. En rapport över arbetet i Gränshindersforum från Gränshindersforumets ordförande och från Nordiska ministerrådets generalsekreterare överlämnas till de nordiska statsministrarna.

VI. Ministrarna för närings- energi och regionalpolitik har på deras möte den 29-30 september beslutat att styrka gemensamma *nordiska innovationsinsatser i Asien*. Initiativet skall medfinansiera nordiskt samarbete om innovationsinitiativ och projekt mellan nordiska representationer i Asien.

VII. Det *nordiska initiativet inför klimatförhandlingarna 2009* består av två delar. Den första och största komponenten är grundandet av en nordisk COP15 arbetsgrupp som bistår med att utarbeta analyser, rapporter, redogörelser, förslag, workshops, side-events och avhålla möten som kan vara medverkande till att skapa framgång i de internationella klimatförhandlingarna. Den andra komponenten består av en rad informationsprojekt som bidrar till att synliggöra konsekvenserna av klimatförändringarna i Arktis.

Även de *övriga initiativen* har kommit väl igång och de sker kontinuerligt framsteg i arbetet.

I bilaga 1 presenteras de 14 globaliseringsinitiativen närmare. Den föreslagna budgeten för initiativen i 2009 presenteras i bilaga 2. I bilaga 3 ses samarbetsministrarnas redogörelse om gränshindersarbetet och i bilaga 4 en rapport till de nordiska statsministrarna om arbetet i Gränshindersforum från ordförande i Gränshindersforum och från Nordiska ministerrådets generalsekreterare.

De ovan nämnda initiativen är förankrade i länderna och de självstyrande områdena, i relevanta ministerråd och institutioner. Nordiska rådet har varit inviterat att följa arbetet och en löpande dialog har förts.

De nordiska samarbetsministrarna koordinerar arbetet, tar principbeslut samt fördelar budgetmedel. Ansvariga för vidareutveckling av initiativen och genomförande är de relevanta ministerråden i respektive initiativ. I de flesta fall berör initiativen flera ministerråd. För att utveckla det tvärsektoriella arbetssättet, både i Nordiska ministerrådet och i ministerrådssekretariatet har utredningsarbete satts igång.

BILAGA 1

De 14 globaliseringsinitiativen som igångsattes som en direkt konsekvens av statsministermötet i Punkaharju

1. Globaliseringsforum

Forumet skall ge underlag för framställningar av konkreta förslag till gemensamma initiativ inom de ämnesområden som statsministrarna prioriterat. Målet med forumet är att det skall ge de nordiska statsministrarna och övriga deltagare inspiration och användbara idéer med tanke på globaliseringens möjligheter och utmaningar.

Det första nordiska globaliseringsforumet avhölls i Riksgränsen 8-9 april 2008 under rubriken "Ett konkurrenskraftigt Norden i en globaliserad värld". Forumet inspirerade och stimulerade till en diskussion om globaliseringens möjligheter och utmaningar med deltagare från Nordiska rådet, de självstyrande områdena, näringslivet, utbildnings- och forskningssektorn, frivillig- och medborgarorganisationer och statsförvaltningen.

Det förberedande arbetet för forumet 2009 startades efter sommaren. Forumet kommer äga rum den 26-27 februari på Island och fokusera på aktuella globala utmaningar för de nordiska länderna. En rad olika bakgrundsdocument är under förberedelse inför mötet, såsom t.ex. en uppdaterad Nordisk globaliseringsbarometer samt underlag som berör de nordiska ländernas innovationsförmåga. För den överordnade planeringen av forumet ansvarar Islands statsministerier som tillsammans med Nordiska ministerrådets sekretariat genomför arbetet med globaliseringsforumet. De övriga länderna statsministerier kommer även vara involverade arbetet med globaliseringsforumet 2009. En löpande dialog kommer att hållas med Nordiska rådet under forumets planering.

2. Nordisk toppforskning

Målet är att utveckla ett överordnat initiativ för att främja nordisk toppforskning, i första omgång inom områdena klimat, energi, och miljö, därefter inom välfärdsforskning och hälsa. Arbetet med område 1 (klimat, energi och miljö) har startat, medan område 2 (hälsa och välfärd) kommer att igångsättas senare, och bygga på erfarenheterna från programarbetet från område 1.

Arbetet med programmet klimat, energi och miljö har bedrivits av ett programteam med representanter från de nordiska institutionerna NordForsk, Nordisk Innovationscenter (NICe) och Nordisk Energiforskning (NEF) under ledning av den av Nordiska ministerrådets generalsekreteraren utsedde projektledaren professor Peter Lund från Tekniska Högskolan i Helsingfors. Programutvecklingen har styrts av en av länderna utsedd styrgrupp under ledning av vice generaldirektör, Lena Gustafsson från Vinnova (Sverige).

Styrgruppen överlämnade den 25 mars 2008 ett utkast till programförslag till Nordiska ministerrådet.

Programförslaget har därefter varit utsänt för kommentering till ministerrådet för utbildning och forskning (MR-U), ämbetsmannakommittén för näring, energi och regionalpolitik (ÅK-NER) och ministerrådet för miljöpolitik (MR-M). Därutöver har ministerrådet för fiske, jordbruk, livsmedel och skogbruk (MR-FJLS) och styrelserna för NordForsk, NICe och NEF inkommit med kommentarer. Övriga ministerråd och relevanta institutioner och samarbetsorgan har fått förslaget för kännedom.

Ett slutligt förslag överlämnades till Nordiska ministerrådet den 29 maj. Programförslaget omfattar fokusområden och deras vetenskapliga innehåll, in-

strumenten for samarbejdet, organiseringen samt finansieringen af programmet. Forslaget er i korthed en rekommendation att initiera ett starkt nordiskt toppforskningsprogram inom energi, klimat och miljö med initial fokus på klimatrelevanta problemställningar, innovation och lösningsmodeller, samt en kraftig koppling till näringslivet både när det gäller medfinansiering och val av satsningsområden. Programmets strategiska bredd täcker hela kedjan från orsaker över konsekvenser till lösningar.

Ordförandena för ÄK-U, ÄK-N och ÄK-E enades i slutet av maj om och fick stöd av nordiska samlingskommittén (NSK) och samlingsministrarna (MR-SAM) för en vidare beredningsprocess av toppforskningsprogrammet baserad på i första hand nationell beredning och därefter koordinering på nordisk nivå. ÄK-U fungerar som en arena för den vidare processen.

Länderna har under september 2008 - med stöd av en ad-hoc grupp för forskningsfrågor - nått konsensus kring toppforskningsprogrammets centrala komponenter; dess tematiska innehåll, finansiering, samt dess organisering. Förslag till "Rättningslinjer för den vidare utformningen och implementeringen av toppforskningsinitiativet" har - efter konsultation med ÄK-NE - godkänts av ÄK-U.

Programmet omfattar perioden 2009 - 2013 och skall bestå av följande tematiska delprogram:

- Effektstudier och anpassning till klimatförändringar
- Klimatförändringens växelverkan med kryosfären
- Nanoteknik och energieffektivitet
- Integration av storskalig vindkraft
- Hållbar bioenergi
- Avskiljning och lagring av koldioxid (CCS)

Toppforskningsprogrammet har en total offentlig finansiering på 480,8 MSEK fördelat över fem år. Den offentliga finansieringen består av finansiering i form av medel från Nordiska ministerrådet, medlemsländerna samt från de nordiska institutionerna NordForsk, Nordisk Innovationscenter och Nordisk Energiforskning. I tillägg till dessa medel pågår ansträngningar för att involvera såväl näringslivet som EU i programmets finansiering.

Ministerrådet för utbildning och forskning (MR-U) siktar på att fatta principbeslut om igångsättande av programmet den 28 oktober 2008 och att det första mötet i programstyrelsen avhålls i december 2008.

3. Innovationsrepresentation i Asien

I den globala konkurrensen er det vigtigt at have tilgang til den bedste og mest avancerede kundskab i verden, uanset hvor den befinder sig. Mere end nogensinde er det derfor aktuelt at de nordiske lande orienterer sig mod internationale forskningsmiljøer og vækstområder. Samarbejdet om at synliggøre nordiske kompetencer og teknologi bør derfor styrkes.

Ministrene for nærings-, energi- og regionalpolitik (MR-NER) har fået udarbejdet en udredning af en arbejds- og referencegruppe bestående af centrale personer fra de nordiske Innovationsfinansierende organisationer, herunder også organisationer, der har repræsentationer i Asien.

MR-NER har på denne baggrund på deres møde d. 29.-30. september 2008 besluttet at gennemføre en indsats for at styrke fælles nordiske innovationsindsatser i Asien.

Initiativet skal medfinansiere nordisk samarbejde om innovationsinitiativer og projekter mellem nordiske repræsentationer i Asien. Der gives prioritet til temaer, der er koblede til andre globaliseringsinitiativer, fx indsatser som tematisk dækkes af toppforskningsprogrammet, samt til projekter som drejer sig om konkurrenceevne, kreativitet, varemærker og design. Programmet

skal motivere de nordiske landes repræsentationer i Asien til at identificere områder for fælles indsatser.

En del af dette program er afsat til pilotprojekter, der skal teste og udvikle koncepter for et nordisk center for åben innovation i Asien. Pilotprojekterne skal evalueres og skabe viden for at udvikle et mere konsolideret beslutningsgrundlag for en beslutning om et eventuelt center efter to år.

4. Nytt nordiskt innovationspris

Ministrarna för näring, energi och regionalpolitik beslutade d. 29.-30. september att instifta ett nordiskt innovationspris. Priset föreläggs på Nordiska rådets session 2008 som ett ministerrådsförslag. För att skapa ett konkurrenskraftigare Norden krävs konstant förnyelse. För att synliggöra förebilder instiftas ett innovationspris som på ett konkret och positivt sätt ska premiера en innovation, dvs. en ny teknik, ny produkt, ny process eller ny organisation, som har kommersiell framgång på en marknad och eller är av värde för en bredare krets eller samhället generellt. Dessutom ska innovationen ha en ambition om eller potential för att slå igenom internationellt.

Priset kommer att ha tre kategorier:

- *Energi, miljö, klimat*
som inkluderar teknologier, produkter och tjänster, som främjar miljö eller är i samklang med hållbar utveckling.
- *Hälsa*
som inkluderar bl.a. genteknologi och bioteknologi, medicinutveckling, E-health, Living labs, telemedicin m.m.
- *Tjänsteinnovation och innovationsprocesser*
som bl.a. inkluderar nya tjänster, nya sätt att organisera verksamheter, nya samarbetsformer, som förenklar och förbättrar vardagen för människor och organisationer.

Flera teman har valts för att appellera brett till näringslivet samt den offentliga sektorn.

Priset kan utdelas till företag, offentliga myndigheter, ideella organisationer eller privatpersoner verksamma i de nordiska länderna eller de självstyrande områdena. En nordisk bedömningskommitté, bestående av nationella representanter samt internationell expertis, utser vinnarna i respektive kategori.

Det aktuella ordförandeskapslandet har ansvar för att planlägga överlämnandet av priset, som förväntas att ske i förbindelse med det årliga globaliseringsforumet, samt att priset är ett konstverk producerat av en nationell konstnär från ordförandeskapslandet.

5. Gemensamt nordiskt EnergiExpo

Nordic Climate Solutions den 25.-26. november 2008 og fælles udstillingsvindue

I maj 2008 indgik Nordisk Ministerråd partnerskab med tænketanken Mandag Morgen vedrørende eventen "Nordic Climate Solutions". Nordic Climate Solutions er en udstilling og konference, der afholdes den 25.-26. november 2008 for at promovere nordiske miljø- og energiteknologiske løsninger samt brande Norden som en bæredygtig region. Den svenske statsminister Fredrik Reinfeldt åbner konferencen. Embedsmandskomiteen for næring og energi har nedsat en styregruppe med repræsentanter fra alle landene samt de selvstyrende områder.

Nordisk Innovationscenter (NICe) har i tæt kontakt med Nordisk Energiforskning (NEF) oprettet et projektsekretariat for at sørge for koordinering af tiltagene. Relevante institutioner, herunder Nordisk Investeringsbank, Nordic Environment Finance Corporation (NEFCO), Nordforsk og Nordregio, er blevet indbudt til at komme med forslag til deltagelse i både udstillings- og konferencedelen.

Der bliver arbejdet på at skaffe internationale delegationer til konferencen. Det er lykkedes at få en delegation fra Kina, og der arbejdes på at få en tilsvarende fra Rusland. Dette gøres i samarbejde med eksportrådene fra Danmark, Island og Sverige samt Finpro fra Finland og Innovasjon Norge.

Nordisk Ministerråd er ved at oprette en webportal som et udstillingsvindue, der henvender sig til myndigheder, professionelle og institutioner, der til daglig arbejder med energispørgsmål. Formålet med portalen er at synliggøre de nordiske styrkepositioner indenfor vedvarende energi. Udstillingsvinduet er et showcase for teknologier, institutionelle strukturer, politikker og virkemidler, som tilsammen gør Norden til en global frontløber på området. Projektet blev sat i udbud henover sommeren 2008, og der er nu fundet en konsulent til opgaven.

6. Världsutställningen i Shanghai 2010

De nordiske generalkommissærer for Expo 2010 samledes i slutningen af februar 2008 og gav udtryk for deres interesse og støtte til en fællesnordisk aktivitet i forbindelse med verdensudstillingen i Shanghai 2010. Den Nordiske Samarbejdskomité (NSK) har drøftet sagen i februar og embedsmandskomiteén for næringspolitik behandlede sagen i april 2008.

Henover sommeren 2008 er der blevet foretaget en undersøgelse blandt kineserne om deres opfattelse og kendskab til de nordiske lande. Undersøgelsen viste et positivt og homogent billede af de nordiske lande, specielt hvad angik livskvalitet, velfærd og blev præsenteret for de nordiske generalkommissærer på deres møde i september.

Undersøgelsen viser en meget ens opfattelse af de nordiske lande samt deres styrkeområder blandt andet indenfor miljø og velfærd, og vil kunne bruges til udviklingen af fællesnordiske aktiviteter. I øjeblikket drøftes forskellige forslag indenfor temaerne turisme, miljø/energi og velfærd.

Nordisk Ministerråds sekretariat mødes regelmæssigt med Generalkommissærerne.

De nordiske næringsministre fremhævede på deres møde d. 29.-30. september 2008, at man ønskede en synlig fællesnordisk aktivitet, som kunne vise Nordens styrkepositioner for eksempel indenfor turisme og energi/miljø.

7. Nordiskt engagemang som inspel till klimatförhandlingarna

Detta nordiska initiativ består av två delar. Den första och största komponenten är tillsättandet av en nordisk COP15 arbetsgrupp. Den andra komponenten består av en rad informationsprojekt som bidrar till att synliggöra konsekvenserna av klimatförändringarna i Arktis.

COP-15 gruppen har i uppgift att förbereda och medverka till genomförande av aktiviteter såsom utredningar, projekt, möten och konferenser som ska medverka till att skapa framgång i de internationella klimatförhandlingarna. Fem områden pekas ut som särskilt viktiga att behandla i ett framtida klimatavtal:

- En gemensam vision inklusive ett långsiktigt globalt mål för utsläppsminskningar.
- Utvidgade nationella och internationella insatser för att begränsa klimatförändringarna, bland annat åtgärder för minskade utsläpp, program för att minska utsläpp från avskogning i utvecklingsländer.
- Ökade insatser för anpassning, bland annat genom internationellt samarbete för anpassningsåtgärder i särskilt utsatta utvecklingsländer, strategier för riskhantering och riskreduktion, inklusive försäkringslösningar.

- Ökade insatser för teknikutveckling och tekniköverföring för att minska utsläppen och för klimatanpassning.
- Ökade insatser för att tillgodose behoven av finansiering och investeringar för att stödja åtgärder för minskade utsläpp, anpassning och tekniköverföring.

COP-15 gruppens arbete tar sin utgångspunkt dels i Bali Action Plan och dels i en promemoria som på ämbetsmannakommittén för miljöpolitik:s (ÅK- M) uppdrag utarbetats av Harald Dovland med fokus på åtta arbetsområden:

- Mätbara, verifierbara och rapporterbara verksamheter
- Sektorbaserade ansatser
- Sänkor och undvikande av avskogning
- Internationella transporter
- Anpassning
- Teknik
- Finansiering
- Långsiktigt mål

Synliggørelse af de arktiske klimaændringer og deres globale påvirkning og konsekvenser kan bidrage til en positiv opbakning til klimaarbejdet og opnåelsen af et godt forhandlingsresultat ved klimakonferencen i København i 2009. Dette vil man opnå med at medvirke til følgende aktiviteter:

- at producere 1-2 kortfilm om synliggørelse af effekter af klimaændringerne i Arktis,
- at producere en vandrestilling med billeder af oprindelige befolkninger og den arktiske natur og andre sårbare regioner i forbindelse med COP15 konferencen i København,
- arrangere en udstilling, der skal skabe øget bevidsthed og indsigt hos publikum om sårbarheden af den unikke natur og de ændrede levevilkår i Grønland, som skabes af de globale klimaændringer, og
- at Kulturhuset på Nordatlantens Brygge, København, pakkes ind i stof og materialer så det ligner et isbjerg, som et skulpturelt og tankevækkende monument for klimaforandringerne i Nord.

På kunnskapsområdet iverksettes en nordisk tiltakspakke i forbindelse med Klimatoppmøtet i København 2009, som bl.a. omfatter tiltak rettet mot barn og unge i Norden og Baltikum, Nordisk Master, Nordplus utlysning i 2009, profilering av Toppforskningsinitiativet i forhold til klimatoppmøtet og oversikt over nordiske satsninger på klimaforskning,

I tillegg har NMR arrangeret sammen med Grønland en arktisk konference i Ilulissat i Grønland september 2008. Konferensen hadde bred deltagelse fra EU-landene og EU-institusjonene samt representanter fra Canada, USA, Russland, Kina og Korea. Også forskjellige Ngo'er deltog, samt representanter for oprindelige folk, forskere og eksperter og de nordiske lande regeringer.

Målsætning med konferencen var at bidrage til øget kendskab om, hvordan EUs forskellige politikker har indflydelse på det arktiske område. Endvidere skulle konferencen bidrage til at styrke det internationale engagement i udviklingen i de arktiske områder og koordinering af respektive indsatser.

8. Bekämpande av gränshinder i Norden

Gränshindersforumet skall, i dialog med ländernas centralförvaltningar och Nordiska ministerrådets sekretariat (NMRS), utarbeta konkreta lösningsförslag till nordiska gränshinder.

Gränshindersforumet består, utöver dess ordförande Ole Norrback och generalsekreteraren för Nordiska ministerrådet (NMR), av en av länderna utsedd representant per nordiskt land, samt för Åland.

Gränshindersforumet har per oktober 2008 avhållit fem möten och valt att fokusera på fyra områden. Dessa är:

- Det preventiva nationella lagstiftningsarbetet i syfte att förhindra uppkomsten av nya hinder. Detta inkluderar samnordisk koordinering av implementering av EU-direktiv samt tolkning av domar från EG/EFTA-domstolen.
- Socialförsäkringsfrågor (barn och familj, pensioner m.m.)
- Avgifts- och skatteområdet, särskilt i ett gränsregionalt perspektiv samt rörande fordon.
- Näringslivsfrågor, i synnerhet problem kopplade till byggbranschen (standarder samt utbildningskrav/erkännande av yrkeskvalifikationer)

Medlemmarna i Gränshindersforum samarbetar därutöver parvis för att försöka lösa problem som är av bilateral karaktär.

Till dags dato har Gränshindersforumet, med bistånd från NMRS, analyserat tjugo konkreta gränshinder samt författat nio skrivelser till ansvariga ministrar, med en beskrivning av de aktuella problemen och förslag till åtgärder för att få dem lösta.

För att framskaffa underlag för att kunna lösa särskilt vanskliga hinder, samt för att kunna påvisa behovet av mer nordisk koordinering, har Gränshindersforum dessutom beslutat att under 2008 igångsätta två analyser. Analyserna berör dels av konsekvenserna av olika nationella regler för förtidspensionering, samt dels kring fördelarna med en koordinerad nordisk implementeringen av EU-direktiv.

På Nordiska rådets session 2008 kommer samarbetsministrarnas redogörelse angående gränshindersarbetet inom Nordiska ministerrådet att presenteras, se bilaga 3.

I överensstämmelse med mandatet för Gränshindersforumet rapporterar Gränshindersforumet, genom dess ordförande och generalsekreteraren för Nordiska ministerrådet årligen till de nordiska statministrarna om arbetets fortskridande, se bilaga 4.

9. Utvecklingen av det nordiska forsknings- och innovationsområdet (NORIA)

Målet är att stärka de nordiska ländernas globala konkurrenskraft genom en intensifierad utveckling av det nordiska forsknings- och innovationsområdet.

Detta projekt har tre delområden:

- Gemensam arbetsgrupp ämbetsmannakommittén för utbildning och forskning (ÄK-U) samt näring och energi (ÄK-NE/Näring).
- Koordinering av utvalda nationella forskningsprogram
- Dialog med de forskningsfinansierande organisationerna

Nordiska ministerrådets generalsekreterare inviterade samtliga större offentliga forskningsfinansiärer i Norden till en dialog kring det samlade globaliseringsinitiativet den 5 september 2008. Dialogen har bidragit till att förbättra framdriften i projektet. Arbetet med koordinering av nationella forskningsprogram klimat, energi och miljöfrågor pågår inom ramen för toppforskningsinitiativet, men även inom eScience har arbetet intensifierats och ett NORIA-net har etablerats. Den 1 oktober arrangerades ett seminarium om förstärkta synergier mellan det nordiska forsknings- och innovationsområdet och ERA, European Research Area.

Närings-, Energi och Regionalministrarna beslutade i september 2007 att samarbetet mellan de nordiska innovationsaktörerna skall ökas. I februari 2008 inleddes en process där ledande innovationsaktörer från de nordiska länderna, representanter för den nordiska ämbetsmannakommittén för när-

ingspolitik, Nordiska ministerrådets sekretariat samt Nordisk Innovationscenter skall identifiera relevanta samarbetsområden och effektiva samarbetsmodeller inom innovationsområdet samt koordinera nationella innovationsprogram. Därutöver arbetas det också med att etablera ett forskningsprogram inom brukardriven innovation.

Det långsiktiga strategiska utvecklingsarbetet sker genom en seminariereserie för representanter från ämbetsmannakommittén för utbildning och forskning (ÅK-U) samt näring och energi (ÅK-NE/Näring). Arbetet inbegriper också strategier och konkreta förslag på hur man på bästa sätt – nationellt, nordiskt, europeiskt och globalt – kan profilera det nordiska forsknings- och innovationsområdet. Ett första seminarium är under planläggning.

10. Främjande av högre utbildning i Norden

Projektet syftar till att svara till viljan som att stärka samarbetet mellan de nordiska lärosäten och profilera Norden som en attraktiv utbildningsregion.

Detta projekt har tre olika aspekter:

- Profileringsarbete
- Stärka synergierna av existerande verktyg
- Nordiska Masterprogram

Vad gäller profileringsaspekten är målet att detta pilotprojekt genomförs under 2009 och med detta projekts erfarenheter och resultat som bas tas beslut om fortsatta profileringsinitiativ de närmaste åren. En riktad utlysning mot de nordiska organisationerna som har ansvar för profilering av högre utbildning genomförs och skall avrapporteras 2009. Detta arbete skall också ses i sammanhang med profilering av Nordiska forsknings och innovationsområdet (NORIA) och Nordiska ministerrådets sekretariat (NMRS) överordnade profileringsarbete.

När det kommer till Stärkning av synergierna, kommer projektet bl. a att behandla "Kommersialisering och entreprenörskap vid de nordiska lärosätena". Vidare skall det ske en uppföljning rörande synergierna mellan andra nordiska instrument för att skapa mer effektivt utnyttjande av de existerande verktygen. Studien är igångsatt och kommer att ligga klar under november/december 2008.

Den första utlysningen av Nordiska Masterprogram som genomfördes 2007 fick en starkt positiv respons av de nordiska lärosätena. De sex vinnarna är alla fullt igång i utvecklingen av programmen. En första kvalitetssäkring har genomförts av NOQA, (Nordic Organisation for Quality Assurance), som är ett frivilligt samarbete mellan de nordiska kvalitetssäkringsorganen inom ramen för ett större kvalitetssäkringsprojekt. Det bör också nämnas att det pågår en diskussion vad gäller nästa utlysning, att i själva utlysningstexten, lyfta fram de ämnesområden (t.ex. anpassning till klimatförändringar) som statsministrarna identifierade som särskilt viktiga.

11. En god upplärning av ungdomar och vuxna.

Projektets övergripande målsättning är att få flera ungdomar än i dag att fullfölja en utbildning efter grundskolan, samt att öka den nordiska kunskapen om hur läs- och skrivundervisning för vuxna bäst utformas.

Genom projektet strävar man att inrikta sig för kunskapsinhämtning och fördelning på området samt påbörja olika satsningar för att främja ett anpassat undervisningsutbud till ungdom och vuxna, för att främja en högre genomförsningsgrad i utbildningen än i nuvarande läge.

Status

- Studie og erfarenhedsutvæxling om arbejde for økat gennemførende i vidaregående utbildning (ungdomsutbildningen): Studien avslutas i slutet av oktober 2008. Studien bildas utgångspunkt för en temadiskussion på MR-U mötet hösten 2008. Det hålls en konferens om resultatet i Lund i november 2008. Vidare uppföljning av framdrift dryftas efter MR-U mötet och konferensen i november.
- Ett utvecklingsarbete inom entreprenörskap: Nordiskt expertmöte hölls i augusti 2008. EU-kommissionen kommer att hålla rundabordsamtal om entreprenörskap 4 november 2008. De nordiska och baltiska länderna kommer att bli inviterade till att delta i dessa. Det är det svenska näringsdepartementet som är arrangör. Vidare uppföljning dryftas efter detta möte.
- En effektstudie om läseundervisning för vuxna: Mandat för studie är utarbetat och en utlysning förväntas avslutas under december 2008.
- Upprätta ett Läro- och dialogforum. Syftet är idé och erfarenhetsutvæxling, samt att skapa uppmärksamhet om/profilera teman som diskuteras: Genomförs under 2009 och 2010.

12. Konsekvenserna av klimatförändringarna på naturresurser i Norden skall belysas

Baggrund

Formålet er at belyse konsekvenserne af klimaændringerne på naturressourcerne i forhold til primærerhvervene; jordbrug, fiskeri, skovbrug og fødevarer og hvordan de nordiske lande bedst kan forholde sig hertil inden for disse sektorer.

De overordnede mål er en nordisk vidensbase om klimaændringernes effekter på udbredelse og udnyttelse af naturressourcerne og fødevarerproduktion. Vidensbasen skal bidrage til udviklingen af en tilpasningspolitik på de relevante områder nationalt såvel som på nordisk plan. Delmålene er: 1) At udvikle et program om konsekvenserne af klimaændringerne på naturressourcer og mad. 2) At iværksætte, gennemføre og formidle viden om projekter og aktiviteter med relation til produktions- og værdikæderne i sektorerne. 3) At udvikle projekter inden for rammen og målsætningen samt levere anbefalinger baseret på resultaterne fra projekterne.

Arbejdsgruppen

Der er nedsat en arbejdsgruppe, der har præsenteret et udkast til program den 15. oktober, som sendes i høring i relevante ministerråd/embedsmandskomiteer og relevante institutioner i det nordiske samarbejde. Dette med henblik på at sikre en overordnet tværsektoriel sammenhæng mellem programforslaget og beslægtede nordiske aktiviteter. På baggrund af høringen udarbejdes det endelige forslag til program, som forventes klar inden årsskiftet.

Frøydís Vold fra det norske Mat- og Landbrugsdepartementet er formand for arbejdsgruppen. Arbejdsgruppen skal inden årets udgang leverer et forslag til program og administration heraf. Arbejdsgruppen har blandt andet som opgave, at koordinere indsatsen overfor topforskningsprogrammet.

Programforslagets temaer forventes at omfatte følgende overskrifter:

- Effekter og tiltag produktionsystemer - mælkeproduktion og korn
- Effekter og tiltag produktionssystemer - produktion, udbredelse og bæredygtig udnyttelse af de vigtigste kommercielle fiskebestande i de nordiske havområder.
- Karbonfangst og bæredygtig produktion af biomasse fra skov, vådområder og jordbrugsareal
- *Sektorovergripende tema:*
- Mad og helse: Udbredelse af plante, dyre og fiskesykdomme, samt zoonoser i klimaperspektiv

- Beskyttelse, tilpasning og brug af genetiske ressourcer under forskellige klimascenarier (både terrestrisk og akvatisk)
- *Primærerhvervene i Arktis: klimaændringernes betydning for traditionel erhvervsvirksomhed, erhvervsudvikling og bosætning*

13. Utveckling och profilering av Norden som center för kreativa industrier

En tvärssektoriell arbetsgrupp (KreaNord) med representanter från både närings- och kultursektorer etablerades i juni 2008. Det har också tillknutits en bred referensgrupp bestående av nordiska kreativa aktörer till arbetsgruppens verksamhet. De hade tillsammans ett vällyckat kick-off seminarium i september 2008.

KreaNord tar utgångspunkt i den nordiska grönboken om kreativa näringar (publicerad av Nordiskt Innovationscenter) och arbetet kan delas i fyra områden:

- nätverksaktiviteter,
- policy rekommendationer,
- utvecklingsinitiativ,
- profileringsaktiviteter.

Dessutom kompletteras det redan existerande Nordiska datorspelprogrammet med ett globaliseringsinitiativ med fokus på digital distribution och konsumentinformation.

Om kommande aktiviteter kan till exempel nämnas skapandet av en webbaserad plattform för nordiska kreativa näringar som främjar nätverks- och klustersamarbete samt fungerar som ett utställningsfönster för det nordiska arbetet. Fortsättning till det nordiska kick-off seminariet skall arrangeras i Tallinn i mars 2009 med deltagare från andra Östersjöländer. Målet är också att samnordiskt profilera Norden i samband med det Europeiska temaåret för kreativitet och innovation 2009.

Arbetsgruppen håller på att utarbeta ett förslag till utvecklingsinitiativ som skulle vara viktiga att genomföra tillsammans på nordisk plan. Ministerråden/ämbetsmannakommittéerna för kultur och näring skall dryfta och ta beslut om dessa aktiviteter i början av 2009. De nordiska kulturministrarna behandlar under sitt möte den 29 oktober 2008 ett förslag till globaliseringsstrategi.

14. Harmonisering av nordiska elmarknaden

Harmonisering av det nordiske elektrisitetsmarkedet skal sikre et grenseløst, mer effektivt og bæredyktig elektrisitetsmarked, med en høy grad av forsyningssikkerhet. Fra 1995 frem til i dag har det nordiske elektrisitetsmarkedet utviklet seg fra å være fire nasjonale markeder til å bli ett felles nordisk marked (Island deltar ikke i samarbeidet). Likevel er det behov for ytterligere harmonisering, blant annet for å nå de felles mål som EU stiller opp innen klima- og energiområdet.

Ved energiministrenes møte i 2007 ble videreutvikling av det nordiske elektrisitetsmarkedet igjen satt høyt på dagsorden: *"Vidareutvekklingen mot en gränsløs nordisk elmarknad ska skyndas på. Nätinvesteringarna ska öka och ytterligare harmonisering av regelverk ska prioriteras för marknadsaktörer och stamnätsföretag så att gränsoverskridande handel och etablering av nya aktörer främjas."* I förbindelse med dette ble også embetsmannskomiteen bedt om å utrede om og hvordan man kan etablere en nordisk systemoperatør.

Ved ministermøtet i Umeå 29.-30. september 2008 konstaterte energiministrene at det utredningsarbeidet som er gjennomført siden det forrige ministermøtet i 2007 har vist at etablering av en nordisk systemoperatør (og dermed separert eierskap og drift av stamnettet) ikke er en passende løsning for

å fremme det nordiske perspektivet på nåværende tidspunkt, ei heller for å fremme markedsintegrasjonen eller forbedre konkurransen på elektrisitetsmarkedet.

For å mer målrettet og effektivt påskynde utviklingen av et grenseløst nordisk elektrisitetsmarked besluttet ministrene en handlingsplan med fire konkrete initiativer.

De nasjonale tilsyns- og systemansvarlige myndighetene har en gitt rolle i arbeidet med å gjennomføre handlingsplanen, og forhøye ambisjonene i samarbeidet uansett hvilken organisatorisk form det får i fremtiden.

BILAGA 2

Udkast til budget for globaliseringsinitiativ i 2009, der er under behandling i budgetproceduren med Nordisk Råd

Nedenfor vises ministerrådsforslaget for globaliseringsinitiativerne i 2009, som skal vedtages som en del af budget 2009 af samarbejdsministrene på sessionen.

I budgetten for 2009 er det i enighed med statsministrarnas pressmeddelande avsatt 60 MDKK till finansiering av de globaliseringsaktiviteter som syftar till att understödja de övergripande prioriteringarna i globaliseringsarbetet. Medlen kommer användas för att förverkliga de förslag, som är innehållet i statsministrarnas uttalande och generalsekreterarens förslag till konkretisering från juni 2007. De enkelte fagministerråd kan komme med indspil til nye initiativer indenfor de overordnede prioriteringer og gældende budgetrammer.

	Budget	Budget
	2009	2008
Sum Globaliseringsinitiativer	60.000	61.620
5-2000-1 Globaliseringspulje *	0	57.512
5-2020-1 Globaliseringsforum	4.000	4.108
5-2025-1 Nordisk Topforskning	15.500	0
5-2030-1 Innovationsrepræsentationer i Asien	1.100	0
5-2035-1 Innovationspris for nordisk kvalitet	1.000	0
5-2040-1 Fælles Energiexpo	4.500	0
5-2045-1 Expo 2010 Shanghai	2.000	0
5-2050-1 Nordisk indspil til klimaforhandlingerne	4.000	0
5-2055-1 Bekæmpelse af Grænsehindringer i Norden	2.000	0
5-2060-1 NORIA	4.000	0
5-2065-1 Plan for fremme af højere uddannelse i Norden	9.000	0
5-2070-1 Projektplan for god oplæring af ungdomar og vuxna	3.700	0
5-2075-1 Knsekvenser af klimaforandringer på primær næringen	5.800	0
5-2080-1 Profilerung af Norden som center for kreative industrier	3.400	0
Opdelt på kategorier	60.000	61.620
Projektmidler	60.000	61.620

* Heraf 5,3 MDKK udmøntet.

I budgettet for 2008 var der til opfølgning af Statsministrenes pressemededelse og Generalsekretærens indspil afsat en samlet pulje på 61,6 MDKK. Midlerne blev allokeret dels til globaliseringsforum og dels til en samlet globaliseringspulje. Denne fremgangsmåde blev benyttet fordi at globaliseringsinitiativerne på tidspunktet for vedtagelse af budget 2008 ikke var tilstrækkeligt langt i processen, således at initiativerne kunne udmøntes på budgetpostet. Fagministerrådene, samarbejdsministrene og sekretariatet er nu så langt i processen i konkretiseringen af initiativerne, at det er muligt at udmønte dem på budgetpostniveau.

Ministerrådsforslaget har i september-oktober været drøftet med Nordisk Råd. Rådet og Ministerrådet har indgået et kompromis, som får indflydelse på anvendelse af globaliseringsmidlerne i 2008, idet en del af kompromisforsla-

get indebærer, at der i 2009 anvendes 2 MDKK til globaliseringsinitiativer på Kulturområdet, som finansieres af uforbrugte globaliseringsmidler fra 2008. I 2008 er der en udmøntet pulje på 5,3 MDKK, hvorfra der nu altså benyttes 2 MDKK til globaliseringsinitiativer på Kultur. Kompromisforslaget har derfor ikke betydning for totalstørrelsen af de midler der anvendes til globalisering i 2008 og 2009 tilsammen.

BILAGA 3

Samarbetsministrarnas redogörelse om gränshinder, sessionen 2008

1. Bakgrund och särskilda insatser

Under perioden 1.1.2003-16.9.2008 har 29 konkreta gränshinder kunnat undanröjas.

Därutöver har det under de senaste åren gångsatts eller avslutats en mängd olika projekt/verksamheter som har bidragit till att underlätta människors och företags mobilitet genom att göra nödvändig information mer lättillgänglig.

2008

Under 2008 har 8 hinder lösts, och ytterligare förbättringar gjorts på 5 områden. Dessutom har mobiliteten underlättats genom nya informationsinsatser/projekt.

Följande har under 2008 kunnat lösas:

1 Det nu möjligt för danska körskolelärare som arbetar i Danmark men är bosatta i Sverige, att förnya sina körskolelärarkörkort i Danmark.

2 Personer som har svenskt Samordningsnummer men bor i ett annat nordiskt land, finns nu med i SPAR-registret över adresser i Sverige, vilket gör det lättare för dessa att kunna öppna konton, bli kunder hos banker m.m. Det kommer framöver också att bli möjligt för vissa grupper av icke-folkbokförda, att få svensk personnummer.

3 Isländska distansstuderande kan nu få föräldrapenning trots att de är bosatta i ett annat nordiskt land.

4 Det har blivit möjligt för personer bosatta i annat nordiskt land än Norge, att efter norsk attföringsperiod (aktivitetsstöd), få arbetslöshetsersättning i bosättningslandet då en tolkningsändring/ny praxis har gjort arbetsperioder i de båda länderna sammanläggningbara enligt EG-reglerna.

5 Personer som arbetat i Danmark men bott i Sverige och varit långtidssjuk-skrivna eller föräldralediga men blivit uppsagda, kan nu komma in i Svensk arbetslöshetsersättning.

6 Det är nu möjligt för arbetslösa personer som bor i Sverige att ta deltidsarbete i Danmark och samtidigt få rätt till kompletterande A-kassa från Danmark.

7 Danska medborgare boende i Danmark har nu möjlighet att köra svenskregistrerad firmabil i Danmark, såväl i tjänsten som privat.

8 De skandinaviska regeringarna har beslutat att avsätta medel för att årligen framta gränsregional statistik som underlag för bättre lokal och regional planering i gränsregionerna mellan dessa länder.

På informationssidan har en nordisk socialförsäkringsportal lanserats, och som ska ge vägledning i olika skeden av livet och i samband med flytt, pend-

ling eller studier i ett annat nordiskt land. www.nordsoc.org förvaltas av de nordiska soccoalförvaltningsmyndigheterna.

Ny organisation för att undanröja gränshinder i Norden

Det finns fortfarande många gränshinder kvar att undanröja. Under hösten 2007 initierade de nordiska samarbetsministrarna ett särskilt Gränshindersforum som alltsedan årsskiftet har haft till uppgift att driva på arbetet med att undanröja gränshinder. I samband med Nordiska Rådets session 2007, utsåg de nordiska statsministrarna den finske ambassadören Ole Norrback till ordförande för Gränshindersforumet. Ländernas samarbetsministrar utsåg därefter de nationella representanterna. Dessa är: Bjarne Mørk Eidem (Norge), Ole Stavad (Danmark), Lars Erik Häggman (Finland), Guðríður Sigurðardóttir (Island), Pia Kinhult (Sverige) samt Gunnar Westerholm (Åland).

Gränshindersforumet ska utarbeta konkreta lösningsförslag i dialog med länderna, och årligen rapportera till statsministrarna om arbetets fortskridande. Hittills har 49 skrivelser gått ut till ansvariga ministerier, EU-kommissionen m.fl. flera ministrar och parlamentariker har uppvaktats, och flera analysarbeten är igångsatta. För ytterligare information om Gränshindersforums insatser, se separat rapport från Gränshindersforum.

2. Resultat under 2008

2.1 Social och hälsa

Biståndskonventionen

Den nordiska biståndskonventionen har nu reviderats. Det som är nytt i den reviderade konventionen är bland annat en artikel om att berörda kommuner ska samarbeta och finna formerna för en fördelning av kostnaderna för att underlätta en flytt för en person som önskar flytta till en kommun i ett annat land, men som på grund av funktionshinder har behov av socialt bistånd eller sociala tjänster. Den nya biståndskonventionen innehåller också en ny artikel som säger att de sociala myndigheterna i berörda kommuner ska bistå med klarlägganden om rätten till färdtjänst för funktionshindrade personer som vistas under längre tid i ett annat nordiskt land.

Föräldrapenning till distansstuderande islänningar

Det har nu blivit möjligt för personer som studerar på distans vid ett isländskt universitet (eller annan skola) men är bosatta i ett annat nordiskt land, att få isländsk föräldrapenning, förutsatt att övriga krav är uppfyllda.

2.2 Utbildning

Överenskommelse om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå

I och med överenskommelsen, som trädde i kraft den 27 mars 2008, förpliktar sig de nordiska länderna att göra utbildning på gymnasial nivå (inklusive yrkesskolor) tillgängliga på samma villkor, till studerande från de andra nordiska länderna. Mer om överenskommelsen kan läsas på <http://www.norden.org/avtal/utbildning/sk/index.asp?lang=>

2.3 Finans

Nya regler för personer inom flygbranschen

I det nya protokollet om ändring i det nordiska dubbelbeskattningsavtalet som undertecknades i april 2008 finns en ändring som underlättar beskattningen för personer som arbetar inom flygtrafiken. Det är fråga om flygande personal som tidigare beskattats i hemviststaten för intäkter från flygningar i internationell trafik, medan arbetsstaten haft rätt att beskatta inkomster från flygningar i nationell trafik. I och med det nya protokollet beskattas all inkomst av arbete som utförs ombord på luftfartyg (i såväl nationell som inter-

nationell trafik) endast i hemviststaten. protokollet har ännu inte trätt i kraft. De nya reglerna kan tidigast komma att bli tillämpliga fr.o.m. 1 januari 2009

2.4 Näring

Mer likartade krav på lastbilar på vissa sträckor

De nordiska länderna har olika krav på lastbilars längd, vilket försvårat transporter och handel över gränserna. Sedan juli 2008 har längden på de lastbilar som tillåts trafikera utvalda vägar i bl.a. Nordland fylke i Norge, utökats till 25 meter. Detta kommer att underlätta handelstransporterna mellan delar av norra Norge och norra Sverige, Finland och Baltikum, där lastbilar på 25 meter är vanligt. Försöket ska utvärderas efter ett antal år.

2.5 Livsmedel

Gemensam nyckelhålsmärkning

En gemensam nordisk märkning av mat (det gröna nyckelhålsmärket) har förhandlats fram under 2008. Det gemensamma märket gör det möjligt för konsumenterna, också över gränserna, att kunna känna igen vad som är sund mat samtidigt som det blir lättare för företagen att nu förhålla sig till en och samma märkning i Norden.

Erfarenhetsutbyte om god kontroll

Inom ramen för livsmedelskontroll hålls det varje år en nordisk kontrollkonferens och en nordisk juristkonferens för att utbyta erfarenheter mellan länderna och för att uppnå en större samsyn kring hur man uppnår bättre livsmedelskontroll. En nordisk samsyn/enighet ger konsumenterna en större säkerhet och företagen bättre förutsättningar att kunna förhålla sig till likartade regler i hela Norden.

2.6 Arbetsmarknad

Arbetslöshetsersättning efter norsk attföring

En person som har blivit skadad/långtidssjuk i Norge, men varit bosatt i ett annat nordiskt land, har tidigare inte kunnat få A-kassa från sitt bosättningsland eftersom den norska attföringsperioden (aktivitetsperiod med stöd) inte har klassificerats som en försäkrad period. Detta har gjort det omöjligt att sammanlägga försäkringsperioden i Norge och bosättningslandet för att kunna få arbetslöshetsunderstöd. Dessa regler har nu ändrats så att attföringsperioden redovisas som en försäkrad period i Norge.

Långtidssjukskrivna pendlare kan få A-kassa

Personer som arbetat i Danmark och som blivit uppsagda under föräldrale-dighet eller långtidssjukskrivning har tidigare inte kunnat komma in i den svenska A-kasseordningen efter att ha blivit friska eller barnen blivit större. Sverige har inte ansett att en sådan person "kommit direkt från arbete i utlandet". Detta har nu blivit löst genom att sjukskrivningsperioden/föräldrale-dighetsperioden klassats som så kallad "överhoppningsbar tid".

Deltidsarbete i Öresund möjligt

På grund av oklarheter kring regler, har det tidigare inte ansetts möjligt för arbetslösa personer bosatta i Sverige, att ta deltidarbete i Danmark då man har haft uppfattningen att sådana personer inte kan få kompletterande arbetslöshetsersättning från Danmark för den del de inte arbetar. Detta har nu klargjorts vilket har förbättrat förutsättningarna för deltidarbetslösa gränsarbetare i Öresundsregionen.

2.7 Övriga områden

Räddningstjänsterna kan samverka bättre

Det har gjorts möjligt för Räddningstjänsterna i fjällområdet mellan Norge och Sverige att samordna sina resurser över gränsen bättre. Räddningshelikoptrar kan nu undsätta i grannlandet, man har skapat radiokommunika-

tionsmöjligheter mellan de svenska och norska systemen så att de kan samarbeta i terrängen. Utrustningen har också samordnats och gemensamma GPS-koordinater lösts. Sammantaget skall fjällräddningen nu kunna fungera utan gränshinder.

Svensk firmabil i Danmark

Danska medborgare boende i Danmark, men med arbete i Sverige, har tidigare inte kunnat köra svensk firmabil i Danmark, varken i tjänsten eller privat. Detta har nu möjliggjorts tack vare en dom i EG-domstolen.

Gränsregional statistik

Regeringarna i Danmark, Norge och Sverige har beslutat att årligen ta fram gränsregional statistik som visar dels pendlingsströmmar, dels bosättning, utbildning m.m. i gränsregionerna mellan dessa länder. Hittills har nationell statistik inte tagit hänsyn till arbetskraftsmobilitet etc. till/från angränsande områden i grannländerna, vilket har skadat gränskommuners och gränsregioners förutsättningar att planera sin verksamhet och sina investeringar. Med den nya gränsregionala statistiken ska planeringen, också i gränsområdena, kunna inbegripa också faktorer som rör eller har sitt ursprung på andra sidan gränsen.

2.8 Informationsförbättringar

Ny nordisk socialförsäkringsportal

Den 2 juni lanserade de nordiska Social- och hälsovårdsministrarna en ny nordisk socialförsäkringsportal, www.nordsoc.org. Portalen innehåller information om bland annat vilket lands lagstiftning man hör till i olika situationer.

Hallå Norden har fått en ny och utvidgad webportal

Nordiska ministerrådets informationstjänst, Hallå Norden, har förnyat och förbättrat sin informationsportal för människor som behöver vägledning i samband med arbete, studier eller flytt mellan länderna i Norden.

Seminarier för handläggare på nationella myndigheter

Under 2008 har det genomförts 9 informationsseminarier i syfte att utbilda och förbättra handläggningen av internordiska ärenden inom områdena familjeförmåner/socialförsäkringar, studier/utbildning, internationella hälsovårdstjänster, flyttning samt pensioner. Seminarierna genomfördes i regi av Föreningarna Norden, med medel från NMR. Omkring 500 nordiska handläggare kommer innan årets slut att tack vare dessa insatser ha förbättrat sin nordiska kompetens inom sitt yrkesområde, till gagn för den mobila befolkningen i Norden.

Hjälp med deklaration över gränserna

Svenska Skatteverket och skatØresund har utökat sitt samarbete med att hjälpa pendlare mellan Danmark och Sverige att fylla i deklarationsblanketter. Liknande aktiviteter har skett sedan flera år i flera nordiska gränsregioner.

Nordisk databas över gränshinder

Under våren 2008 har det skapats en nordisk sökbar och till stor del offentlig databas över kända gränshinder i Norden. Databasen har såväl en offentlig som en mer detaljerad del för en inre krets av användare, däribland de nordiska informationstjänsterna, gränskommittéerna m.fl. Gränshinderdatabasen presenterades den 5 september i år och kan ses på <http://granshinder.norden.org>

3. Igångsatta insatser

3.1 Social och hälsa

Arbetslivsinriktad rehabilitering på tvärs av landgränserna

Genom åren har det funnits en hel del problem kopplade till möjligheten (eller omöjligheten) att genomgå en arbetslivsinriktad rehabilitering i bosättningslandet om arbetslandet är på andra sidan riksgränsen. Det pågår nu ett regionalt norsk-svenskt pilotprojekt mellan Hedmark och Värmland, och ett liknande pilotprojekt mellan Finland och Sverige i Tornedalen. Förhoppningsvis kan samarbetet mellan Sverige och Finland utvidgas till länderna i sina helheter under hösten 2008-våren 2009. Syftet med pilotprojekten är att ta fram gemensamma handlägningsrutiner för handläggningen av rehabiliteringsärenden för gränsarbetare. Rutinerna bygger på en gemensam tolkning av samordningsbestämmelserna i EG-förordning 1408/71. Det förs även samtal om ett liknande samarbete mellan Danmark och Sverige i Öresundsregionen.

Elektroniska recept och receptgiltighet

Alla nordiska länder håller på att införa elektroniska recept som ersättning för pappersrecept. MR-S har beslutat att försöka förverkliga en ordning varigenom e-recept kan komma att användas på ett likartat sätt för hela Norden. Den nordiska eHälsogruppen ska utarbeta en åtgärdsplan för hur e-recept ska kunna förverkligas nordiskt. Åtgärdsplanen ska vara klar inför MR-S möte 2009.

De nordiska förbindelseorganens samarbete

Mellan de centrala sociala myndigheterna i Norden finns det ett antal så kallade förbindelseorgan som håller regelbundna möten. Vid dessa möten diskuteras praxis, och möjligheter till förbättringar av praxis och rutiner samtidigt som det informeras om ändringar i regelverk och lagar. Grupperna diskuterar också tolkningen av nya EU-domar och annan EG-rätt. Detta arbete kommer medborgarna till godo i form av bättre rutiner och bättre kvalitet i den nationella handläggningen av internordiska ärenden. De främsta förbindelseorganen rör pension, familjeförmåner, lagval och rehabilitering.

Den nordiska konventionen och social trygghet ses över

Den nordiska konventionen om social trygghet ses nu över för att anpassa den till den nya EG Förordning 883/04 och dess tillämpningsförordning som förväntas kunna tas i bruk under 2009. Den nordiska konventionen kompletterar EG-förordningen vad avser i synnerhet tredjelandsmedborgare och icke-yrkesaktiva.

3.2 Utbildning

Nordiska mastersprogram

Under 2008 har de 6 vinnande konsortierna som utnämndes i juni fortsatt sitt arbete. Ett av syftena är att identifiera den typ av gränshinder som eventuellt existerar när flera nordiska utbildningsinstitutioner skall samarbeta över nationsgränserna. Hösten 2008 har en första rapport utformats där de hinder som programmen identifierat redovisats. Dessa hinder kommer att diskuteras vid MR-U:s möte 28 oktober 2008.

Kartläggning av gränshinder på utbildningsområdet

Ämbetsmannakommittén för utbildning och forskning beslutade i september 2006 att be rådgivningsgrupperna inom utbildningsområdet – NSS, HÖGUT och SVL – att i sina kommande arbetsplaner identifiera aktuella gränshinderproblem och framlägga förslag till åtgärder för att nedriva dessa. Resultatet av gränshinderarbetet skall beskrivas i årsrapporterna. Både arbetsplanerna och årsrapporterna skall sändas till ämbetsmannakommittén. Detta sker sålunda fortlöpande från och med 2007.

Ömsesidigt erkännande av högre utbildning i Norden

HÖGUT finansierade 2004-2006 ett projekt för att underlätta erkännandet av högre utbildning i de nordiska länderna. Engagerade var de myndigheter och

organisationer som ansvarar för erkännande av högre utbildning i de nordiska länderna, de så kallade ENIC/NARIC-kontoren. Gränshindersprojektet syftade till att upphäva gränshinder inom den högre utbildningen i Norden genom att samordna det nordiska erkännandearbetet med avseende på förhållningssätt och metod samt undersöka vilka framtida samarbetsformer som kan utveckla det nordiska samarbetet på erkännandeområdet. Projektet behandlar, förutom Norden, såväl erkännande mellan länder i närområdet som mellan Norden och andra länder/regioner i världen.

ENIC/NARIC nätverket spelar en viktig roll med avseende på rapporteringen i förhållande till Reykjavík-deklarationen, "Nordisk erklæring om godkjenning av kvalifikasjoner vedrørende høyere utdanning", som undertecknades 2004. Den första rapporten inlämnades till NMR i slutet av 2005 och påpekar att nationella olikheter vad gäller utbildningssystemens struktur och de nationella kontorens praxis, ansvar och uppgifter gör det svårt att ge en entydig bild av godkännande av högre utbildning i Norden. Rapporten beskriver koncist de främsta erfarenheterna och problemen som inrapporterats från NARIC/ENIC-kontoren i de nordiska länderna. Huvudsammanfattningen är att "fastän det finns nationella skillnader när det gäller sättet att värdera utländsk högre utbildningen, så skapar detta inte oöverstigliga erkännandeproblem."

Huvudslutsatserna i rapporten är att vi även fortsättningsvis behöver kunskap, kompetens och skicklighet i arbetet med att värdera högre utländsk utbildning såväl som gedigna kunskaper om de nordiska systemen för högre utbildning. Universitet och högskolor behöver också utveckla kunskap och metoder för att bli bättre i de erkännandeuppgifter som de ansvarar för. Erkännandekontoren och andra aktörer på den nationella nivån behöver också bättre (och mera konkret) kunskap om hur institutionerna löser sina erkännandeuppgifter. För att det skall bli möjligt att undersöka institutionernas verksamhet på detta område behövs ett uttalat uppdrag från de nationella utbildningsministerierna inför nästa rapporteringstillfälle 2008, för att motivera lärosätenas medverkan.

HÖGUT har gett ENIC/NARIC-nätverket i uppdrag att fortsätta sitt arbete under perioden 2007-2009. Nästa rapport inlämnas till HÖGUT i slutet av 2008.

Studiestöd i Norden

Studiestödsgruppens arbete håller på att omformuleras nytt mandat kommer att beslutas i HÖGUT i november 2008.

Kartläggning av problem i skolsamarbetet

ÄK-Us rådgivningsgrupp för skolsamarbete (NSS) arbetar med att identifiera gränshinder på skolområdet.

Erkännande av realkompetens

Inom området "Vuxnas lärande", har rådgivningsgruppen under Äk-U (SVL) arbetat med gränshinderproblematiken genom att fokusera på "Erkännande av realkompetens/validering". Det utarbetas rapporter och genomförs seminarier om ämnet, så även 2008.

Även inom programmet Nordplus Vuxen finns som en av prioriteringarna, erkännande och validering av realkompetens med fokus på utveckling av redskap och metoder för att dokumentera kompetens som har erhållits genom såväl formell som informell lärdom.

SVL har inte behandlat några konkreta gränshinder under 2008, men har alltså fokuserat fokus på validering.

3.3 Näring

Bättre tjänstehandel i Norden

NICe har under 2008 satt igång projektet "Nordiska plattformar för bättre tjänstehandel". Målsättningen med projektet är att bidra till en mer välfungerande marknad för handel med tjänster i Norden och Europa. Tanken är att Norden dels ska påverka och följa upp EUs politik och initiativ inom tjänste-

området, samt vara en "standardmaker" i stället för en "standardtaker". Vidare ska arbetet med att harmonisera tjänstesektorerna ha som fokus att befrämja innovation. Små och mellanstora företag ska vara aktivt delaktiga i processen.

Projektet har i år fokuserat på att kartlägga vilka åtgärder som bäst kan initieras för att uppnå målen. Tre olika kartläggningar har gjorts under 2008:

1. Tjänstestandardisering

Kartläggningen ser på inom vilka tjänstesektorer det finns störst potential för en nordisk insats i form av utarbetandet av gemensamma standarder som ska möjliggöra direkt jämförbarhet mellan liknande tjänster mellan de nordiska länderna, så att EUs tjänstedirektiv kan realiseras.

2. Gemensamma Certifieringsordningar

Kartläggningen, som är unik i Europa, ger en övergripande bild av de 30 mest centrala certifieringsordningarna i Norden, Baltikum, Polen, Tyskland, Nederländerna och Storbritannien. Kartläggningen kommer att ge ett underlag som gör det lättare att uppnå internationella snarare än nationella certifieringsordningar. Dessutom kommer kartläggningen att innehålla en analys som försöker att mäta de faktiska ekonomiska konsekvenserna av olika certifieringsordningar, såväl vilka vinster både kunder och företag gör tack vara lika standarder, samt vad olika standarder kostar. Detta är av betydelse för att få politiskt fokus på problemställningen.

3. Hälsotjänster

Hälsosektorn är väldigt viktig, såväl för den offentliga sektorn som för det privata näringslivet i Norden. Studien undersöker olika handelshinder kopplade till hälsotjänster, d.v.s. hinder för patientmobilitet, läkarmobilitet samt etablering i Norden för utomnordiska läkarföretag m.m. Även potentialen för gemensamma nordiska hälsotjänster kommer att övervägas. Studien förväntas kunna bidra med viktig input till EUs förslag om nya regler. Studien vil dessuten ge nyttigt inslag till EUs arbete med förslag till nya regler om fri rörlighet för hälsotjänster.

De nordiska standardiseringsorganisationerna delta aktivt i projektet "Nordiska plattformar för bättre tjänstehandel". NICE kommer tillsammans med dessa organisationer, samt det nordiska näringslivet, att följa upp kartläggningsarbetet i form av ett antal nya projekt under 2009.

Venturekapital

Ämbetsmannakommittén för Näringspolitik tillsatte tillsammans med ämbetsmannakommittén för Ekonomi och Finanspolitik under hösten 2007 en task-force med det syfte att genom analyser, modellberäkningar och dialog med nyckelmiljöer, ytterligare dokumentera, om det är behov för intervention på den nordiska venture kapital marknaden vid etablering av en venture kapital fond. Resultaten från task-forcen:s arbete, som koncentrerats till finansieringen i uppstartfasen och expansionsfasen, visar på att det finns marknadsmisslyckande inom dessa segment i Norden. Detta beskrivs i den rapport "Nordic Risk Capital Market" som beställts av Professor Marku Maula och i rapporten ges även förslag på hur de nordiska länderna kan agera för att förbättra den nordiska riskkapitalmarknaden. Rapportens slutsatser och förslag kommer att beredas vidare, inom ramen för samarbetet inom såväl MR-NER som MR-Finans under hösten 2008. Då kommer ett eventuellt beslut om ett gemensamt nordiskt samarbete på riskkapitalområdet att fattas.

Ny nordisk näringslivsinformation på Internet

Nordiska ministerrådet håller på att i samarbete med bland andra Öresund Direkt och Grensetjänsten, bygga upp en gemensam näringslivsinformation för framför allt små- och mellanstora företag som önskar rekrytera personal, etablera sig eller importera/exportera i ett nordiskt grannland. Regionalt i

Öresundsregionen kommer arbetet att bli färdigt hösten 2008. För hela Nordens del under 2009.

Projekt kring standardisering inom byggindustrin

Inom områdena byggnation och miljöstandarder har sju projekt av betydelse för gränshindersarbetet startat. Dessa projekt påbörjades i september 2006 och har pågått i två år. Förhoppningen är att projekten skall kartlägga och komma med rekommendationer kring regelverk inom bygg- och miljöstandardiseringsområdet. Följande delprojekt är i process:

- 1 Nordisk dokumentation för harmoniserade krav på natursten.
- 2 Borttagande av handelshindrande brandkrav i Norden.
- 3 Utarbetandet av generella riktlinjer för miljöutvärdering och CE-märkning av nordiska byggvaror i en europeisk kontext.
- 4 Harmonisering av de nordiska ländernas träbyggnadsregler.

Standardiseringsprojekt på varu- och tjänsteområdet

Utöver ovan nämnda projekt så har det även igångsatts tre standardiseringsprojekt på varu- och tjänsteområdet. Dessa är:

- 1 Nordiska horisontala standarder för insamling av miljötester.
- 2 Internationell standard för lättöppnade förpackningar, samt
- 3 Marknadsharmonisering av informationsförmedling, särskilt för bioenergi-material.

Samtliga dessa kartläggningsprojekt redovisar sina resultat under hösten 2008.

Auktorisationer för elektriker och el-montörer

NICe har på uppdrag av NMRS utarbetat en kartläggning över auktorisationskrav inom el- och VVS-branscherna. Målet med kartläggningen var att få fram upplysningar om vilka regleringar som skapar olikheter mellan länderna inom dessa branscher. Med utgångspunkt i denna kartläggning rekommenderas ett mer intensivt nordiskt samarbete för att etablera gemensamma nordiska etableringsregler för el-branschen, som i sin tur kan ligga till grund för en gemensam harmonisering i förhållande till EU-direktiv på detta område. Sådana gemensamma nordiska regler, och på sikt europeiska regler, bör ha en form som gör dem lämpade för tillsyn och godkännande via ackreditering.

De nordiska näringsministrarna beslutade på sitt möte den 29-30 september att tillskriva de nordiska utbildningsministrarna för att uppmana dem att inom en 5-årsperiod införa ordningar varigenom man automatiskt erkänner varandras el-montörsutbildningar, samt att man inom 5 år harmoniserar utbildningskraven för sådana utbildningar i Norden.

Gemensamt pantsystem i Norden

2004 genomfördes en studie i regi av svenska Kommerskollegium kring olikheterna i pantsystemen för dryckesförpackningar i bl.a. Norden. NICe kommer följa upp detta arbete för att se hur förutsättningarna för ett gemensamt pantsystem i Norden skulle kunna se ut.

3.4 Arbetsmarknad

Informationsutbyte kring EG-direktiv på arbetsmarknadsområdet

Det pågår ett fortlöpande arbete med att utväxla information om tolkningar av EG-direktiv på arbetsmiljö- och arbetsrättsområdet, samt ett informationsutbyte mellan de nordiska länderna kring hur man avser att genomföra dessa direktiv. Syftet med samordningen är att försöka förekomma uppkomsten av nya nordiska gränshinder.

Nordisk standardiseringsgrupp rörande bl.a. maskiner och personlig skyddsutrustning

MR-A har beviljat pengar till den arbetsgrupp som arbetar med nordisk standardisering i förhållande till gällande EG-direktiv på området. Standardiseringsarbetet omfattar ett brett spektrum av områden men särskilt maskiner och personlig skyddsutrustning har sått i fokus under den senaste tiden.

3.5 Finans

Nordiska biståndsavtalet (skatteområdet)

Det nordiska biståndsavtalet på skatteområdet är färdigförhandlat. I biståndsavtalet regleras betalningar mellan myndigheter i de nordiska länderna samt frågor om indrivning av skulder och utväxling av upplysningar mellan länderna på området. Länderna håller nu på med översättningarna. Under tecknandet kommer sannolikt att ske i Köpenhamn under våren 2009, och kan därefter träda i kraft så snart alla länderna meddelat att de har justerat sina nationella regelverk i förhållande till den reviderade överenskommelsen.

Protokoll om ändring i dubbelbeskattningsavtalet undertecknadet

Som ett resultat av den nordiska skatteavtalsgruppens arbete undertecknade den 4 april 2008 de nordiska ländernas regeringar samt Färöarnas landstyre ett protokoll om ändring i avtalet för att undvika dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet. Protokollet berör förändringar i beskattningen av utdelningar från dotterbolag, i personbeskattningen av kapitalvinst efter utflyttning, för personer som arbetar ombord på flygplan samt för personer som mottar pension eller liknande utbetalning från ett annat nordiskt land. Protokollet behandlas i de nationella parlamenten och kan tidigast börja tillämpas den 1 januari 2009.

Enligt det nya protokollet för det nordiska skatteavtalet föreskrivs som huvudregel att beskattningen av pension, livränta och utbetalningar enligt sociallagstiftningen får beskattas i såväl utbetalarstaten som hemviststaten. Hemviststaten ska vid skatteberäkningen räkna av den skatt som erlagts i utbetalarstaten. Finland och Sverige ges dock möjlighet i att övergångsvis tillämpa regeln om att pensioner som utbetalas av andra nordiska länder till invånare i Finland eller Sverige endast beskattas i utbetalarstaten. Detta gäller under förutsättningen att personen hade hemvist i Finland respektive Sverige den 4 april 2008 och mottog sådan betalning.

3.6 Miljöområdet

Nordisk miljöcertifiering av små och mellanstora företag

Det har igångsatts ett projekt under beteckningen "Developing the Nordic co-operation between the established less formal approaches to eco-management and eco-certification systems", vars syfte är att harmonisera existerande miljöcertifieringssystem för små och mellanstora företag i Norden.

Regler för transport av avfall inom Norden

EUs förordning 1013/2006 om "shipments of waste" reglerar transport av avfall, bland annat inom Norden. Förordningen kräver att transporter av farligt och problematiskt avfall m.m. ska godkännas av myndigheterna i både export- och importländerna. Det har arrangerats två seminarier (september 2007 och september 2008) för att samla nordiska handläggare för att skapa ökad förståelse för varandras rutiner och problem. Det förväntas att seminarierna kommer att bidra till att kraven blir mer överskådliga och enhetliga.

Samarbete för gemensam marknad för elektronisk avfall

Projektet "Improved WEEE recycling with escort memories" åskådliggjorde möjligheten för märkning av elektroniska produkter och fördelar med bättre, enklare och effektivare återvinning av EEE-avfall (WEEE). EEE, eller delar av det, innehåller ofta miljö- och hälsofarliga material som kan försvåra eller begränsa återvinningseffektiviteten. Bättre kunskap om EEE och WEEE kan

bidra till att befrämja skapandet av en gemensam marknad för sådana produkter/avfall.

3.7 Energi

Allmänt

Ministerrådets ambition är att den nordiska elmarknaden ska utveckla sig mot en gränslös marknad. Genom en stegvis utveckling under de senaste 15 åren, har marknaden gradvis blivit mer gränslös. Under 2008 har följande insatser gjorts för att reducera antalet barriärer, och för att befrämja handeln över landsgränserna på den nordiska elmarknaden:

Cost-benefit analys

Under våren 2008 igångsattes en cost-benefit analys kring en gemensam slutanvändarmarknad för elektricitet i Norden. Analysen genomförs av ECON och NordREG på uppdrag av den Nordiska Elmarknadsgruppen. Detta projekt kommer att resultera i rekommendationer kring hur en sådan marknad kan skapas.

Underlag för gemensamma investeringar på elmarknaden

Under 2008/2009 föreslår elmarknadsgruppen en genomgång av hur de Nordiska länderna tar investeringsbeslut på elmarknaden. Syftet är att se på förutsättningarna för gemensamma nordiska investeringar.

Samarbete kring vindkraft i Kvarkenregionen

Ett vindkraftprojekt har initierats i Kvarkenområdet för att bygga upp ett samarbetsnätverk mellan energibolag, myndigheter och universitet för att finna samverkansmöjligheter inom olika områden; produktutveckling, utbildning, samordning och näringslivssamarbete. Kunskap och samordning kring ländernas sätt att stöda och finansiera alternativa elproduktionssätt underlättar och skapar förutsättningar för ett djupare samarbete. Vindkraft är en växande marknad där utbildningen av vindkraftexperter inte tillfredsställer dagens behov. För att kunna garantera framtida produktion, måste möjligheterna till att arrangera utbildning inom området förbättras. Bland annat detta förväntas ske inom det aktuella projektet.

3.8 Juridiskt samarbete

Översyn av nordiska arvskonventionen

Den nordiska familjerättsexpertgruppen genomför sedan hösten 2007 en översyn av den s.k. nordiska arvskonventionen från år 1934 (anger vilket lands lag i Norden som skall tillämpas vid dödsfall i vissa situationer). Översynen beräknas vara klar 2009-2010.

3.9 Övriga områden

Nordatlantiskt samarbete

Det Nordiska Atlantsamarbetet (NORA) förväntar att under 2009 igångsätta en OECD-analys av NORA-regionen. Enligt planen kommer analysen särskilt att fokusera på de områden där ett närmare strategiskt samarbete mellan Grönland, Island, Färöarna och KustNorge kommer att stärka den ekonomiska utvecklingen i regionen genom "developing comparative advantages, tapping unexploited opportunities and fostering the cooperation between NORA members." Identifierandet och avhjälpan av regionala gränshinder kommer att vara en naturlig utgångspunkt i en analys med detta fokus. Under december 2008 hålls ett möte mellan NORAs arbetsutskott och representanter för OECD, i syfte att kunna ingå ett kontrakt från och med januari 2009.

Arbete för att stärka kommunikationerna över Kvarken

Det har initierats ett trafikprojekt som heter Kvarken short cut system. Projektet har som mål att utveckla Stråket E12 från Norska kusten via Umeå och Vasa i Kvarken till Ryssland, till ett fungerande, miljövänligt och smart kommunikationsled ur nordiskt och europeiskt perspektiv. Utvecklingen av stråket

stöder också Kvarkentrafiken, som är en förutsättning för allt gränsregionalt samarbete i regionen. Kvarkenrådet leder arbetet.

Nordiskt-Baltiskt mobilitetsprogram för offentlig förvaltning, näring och kultur
MR-SAM har beslutat att introducera nordisk-baltiska mobilitetsprogram inom offentlig administration, näring och kultur 2009-2013. Programförslaget skall formellt godkännas av MR-SAM och de baltiska regeringarna i slutet av 2008 för start i januari 2009.

4. Samarbete med andra organisationer

Samarbete med EU-Kommissionens nordiska SOLVIT-team

Nordiska ministerrådet har etablerat ett samarbete med EU-kommissionens DG för den inre marknaden, och särskilt EU-kommissionens problemlösarorgan, SOLVIT. Ett mer formaliserat samarbete mellan NMRS och SOLVIT finns förhoppningsvis på plats under hösten 2008.

BILAGA 4

Rapport til de nordiske statsministre om arbejdet i Grænsehindringsforummet fra formanden for Grænsehindringsforummet og fra generalsekretæren for Nordisk Ministerråd

Indledning:

De nordiske Statsministre tilkendegav på mødet i Punkaharju i juni 2007, at det er væsentligt "att med alla medel undanröja de svårigheter som medborgarna kan stöta på i det nordiska umgänget". Med henblik på at sikre dette blev Grænsehindringsforum oprettet af de nordiske Samarbejdsministre i oktober 2007. Samarbejdsministrene besluttede videre at Grænsehindringsforum skal ledes af en særlig udpeget formand sammen med generalsekretæren for Nordisk Ministerråd. Formand blev ambassadør Ole Norrback. Formanden skal ifølge mandatet årligt rapportere til statsministrene om arbejdet i Grænsehindringsforum sammen med Nordisk Ministerråds generalsekretær.

Opgaven er at identificere grænsehindringer, prioritere mellem dem, og fremkomme med konkrete forslag til løsning af grænsehindringer. Vi ser et velfungerende nordisk hjemmemarked med fri bevægelighed for varer og personer, som en væsentlig forudsætning for at løse de problemer globaliseringen og den demografiske udvikling stiller de nordiske lande overfor. Samlet set udgør samhandlen med øvrige nordiske lande omkring 20 procent af landenes udenrigshandel, for nogle landes vedkommende op til en fjerdedel af deres eksport. I alt udgjorde eksporten mellem de nordiske lande i 2007 over 71 mia. EURO. Selvom tallene ikke er beskedne, viser analyser at de stadig kan optimeres ved at arbejde for at fjerne de hindringer, der eksisterer for samhandlen og bevægeligheden mellem de nordiske lande.

Vi har til dato holdt fem møder. Det første års møder har været anvendt til dels at afgrænse opgaven og opstille prioriteringer, og dels at finde frem til arbejdsformer der kan tjene til at få løst opgaven.

Det har været væsentligt at prioritere en række hovedsatsninger med henblik på at nå resultater. Der er gennem årene blevet beskrevet og dokumenteret ganske mange grænsehindringer, det vil på kort sigt ikke være muligt at følge op på samtlige fra Grænsehindringsforums side. Nordisk Ministerråd har dog løbende fulgt en række yderligere emner, hvor der er blevet fulgt op på henvendelser fra borgere, virksomheder og organisationer.

Det har også været væsentligt at udvikle arbejdsformer. Et væsentligt led i arbejdet er at anvende vores politiske netværk og mandat aktivt. Det har været gjort ved skriftlige henvendelser til ministre, og ved at afholde en række møder med relevante aktører såsom parlamentarikere, ministre, ledende embedsmænd og organisationer.

Vi er blevet mødt med stor interesse for arbejdet med grænsehindringer særligt blandt nordboer, og blandt parlamentarikere og ministre. Det har også været vores oplevelse, at der er stor usikkerhed omkring hvilke hindringer der eksisterer, og hvordan det er muligt at få overblik over dem. Der savnes ofte konkret forståelse i ministerier og embedsværk for, at regler og praksis i et land kan udgøre en hindring for indbyggere i de øvrige nordiske lande.

I vores samtaler med ministrene har vi oplevet imødekommenhed og stor interesse, men alt for sjældent stor vilje til at handle og lægge politisk vægt bag regeringernes ønske om, at fjerne hindringer for mobilitet i de nordiske lande.

Det nordiske samarbejde er efter vores erfaring præget af, at det kræver stor opmærksomhed fra politisk side for at sikre, at beslutninger bliver gennemført på det administrative niveau. Vi har i samtaler med parlamentarikere fremhævet det som vigtigt, at sætte fokus på at udkast til ny lovgivning skal indeholde bredere overvejelser end rent nationale og den obligatoriske beskrivelse af forholdet til EU-retten. Forslag til ny lovgivning vil efter vores opfattelse kunne give et bredere og mere kvalificeret grundlag for politiske beslutninger, hvis forslagene indeholder korte beskrivelser af hvordan regler på samme område er indrettet i de øvrige nordiske lande, samt overvejelser over hvilke hindringer et forslag kan medføre for andre landes indbyggere. Parlamentarikere har selv givet udtryk for at de savner viden om problemstillingerne, da der ikke er fokus på det i det parlamentariske arbejde.

Vi synes derfor at det er meget positivt, at Formandskabet har fået udarbejdet rapporter om de problemer, der eksisterer ved anvendelsen af svenske regler i Försäkringskassans rapport om "Analys av tillämpningen av socialförsäkringslagstiftningen inom Norden" om social sikring generelt, og Inspektionen för Arbetslöshetsförsäkringens mere detaljerede rapport om "Gränsarbetare i Norden" om ydelser ved arbejdsløshed. Rapporterne medvirker til at fremme opmærksomheden omkring grænsehindringer og sikre, at der eksisterer viden i offentligheden og blandt politiske beslutningstagere.

Prioriteringer:

Vi har valgt at prioritere følgende 4 områder:

1) For det første er det væsentligt at sikre at nye grænsehindringer ikke opstår.

Dette kan opnås ved at intensivere samarbejdet mellem de nordiske lande ved forberedelsen af ny lovgivning. Vi kommer til at foreslå, at landene forpligter sig til at tage stilling til om nye grænsehindringer kan opstå i forbindelse med forberedelse af ny lovgivning. Det er væsentligt at tage afsæt i Helsingfors-aftalens udgangspunkt i præamblen, hvorefter de nordiske lande tilstræber at gennemføre ensartede retsregler i så mange henseender som muligt, og i artiklerne til aftalen, hvor det fastsættes at der ved udarbejdelsen af love og andre retsfor skrifter skal være fuld ligebehandling af borgerne, at der skal opnås størst mulig overensstemmelse mellem landenes lovgivning på privatrettens område, og at der indbyrdes skal samordnes på alle andre lovgivningsområder.

Endvidere ser vi det som meget væsentligt, at de nordiske regeringer og parlamenter i forhold til implementering af direktiver er opmærksomme på vanskeligheder, der kan opstå som følge af indførelsen af de fælles regler. Vi har taget initiativ til, at Nordisk Ministerråd udarbejder en analyse af fordele ved et tæt samarbejde ved gennemførelsen af EF-direktiver. Vi ser det som en mulighed at de nordiske lande udarbejder fælles betænkninger om gennemførelsen af i første række EF-direktiver.

Endelig er det vigtigt, at embedsværket i de nordiske lande der er EU-medlemsstater har fokus på afgørelser fra EFTA-Domstolen, når afgørelser fra EF-Domstolen drøftes på embedsmandsniveau.

2) For det andet har vi valgt at fokusere på det sociale sikringsområde.

Dette er dels begrundet i at området medfører mange henvendelser fra borgere til myndigheder, dels begrundet i at det er på dette felt at indbyggere i de nordiske lande for alvor risikerer at komme i klemme mellem forskellige landes systemer, og endelig begrundet i at erhvervslivet i de nordiske lande ser mange hindringer i forhold til arbejdskraftrekruttering, der stammer fra problemer relateret til social sikring.

Vi har iværksat analysearbejde i forhold til det største problem, risikoen for at pensionsoptjeningsperioder tabes ved invalidepensionering hvis en person

har været omfattet af flere landes lovgivning om social sikring, og ikke tilkendes ret til pension fra alle lande hvor der er optjent pensionstid. Dette medfører stor risiko for økonomisk marginalisering, og er en markant afvigelse fra strukturen i de nordiske landes sociale sikringssystemer.

Endvidere vil der blive iværksat analysearbejde i forhold til arbejdspraktik for arbejdsløse og sygemeldte, samt i forhold til familieydelse.

Vi har rettet en række henvendelser til ministerier om spørgsmål relateret til social sikring. Svarene har ikke vist vilje til at ændre på regler, der kan medføre hindringer for indbyggerne i de nordiske lande på det sociale sikringsområde.

3) For det tredje har vi valgt at fokusere på afgifts- og skatteområdet, især med henblik på grænseproblemstillinger.

En kilde til mange henvendelser er de store forskelle i landenes regler om registrering og afgifter i forhold til biler. Både pendlere og personer der flytter mellem landene oplever, at forskellene giver anledning til problemer.

Der vil blive arrangeret regionale skatteseminarer, med henblik på at kunne udvælge de områder hvor der ses at være det største behov for indsats i grænseregionerne.

Endvidere vil Nordisk Ministerråd gennemføre en undersøgelse af registrerings- og afgiftspolitikken i forhold til køretøjer.

4) For det fjerde har vi valgt at fokusere på byggesektoren.

Området er karakteriseret ved at der udføres arbejde, der langt hen ad vejen er sammenligneligt. Det var et ønske i Poul Schlüters redegørelse fra 2005, at "det nordiske byggemarked må udvikles til et hjemmemarked". På baggrund af en større kortlægning om byggesektoren der offentliggøres i løbet af efteråret 2008, vil vi foretage yderligere undersøgelser og henvendelser til ministerier om at få ændret regler og praksis, der står i vejen for at kunne udvikle det indre marked på byggesektorområdet.

Opfordringer:

- Som nævnt på Statsministrenes møde ved Göta Kanalen er det væsentligt at understrege, at det kræver en aktiv medvirken fra regeringsmedlemmers og embedsværks side, hvis opgaven skal kunne løses. Det er vigtigt, at statsministrene på vegne af sine regeringer sender tydelige politiske signaler til ministeriernes embedsværk.

Vi imødeser, at henvendelser til ministre fremover vil blive modtaget med større forståelse for, at det er væsentligt, at grænsehindringer bliver løst.

- Vi opfordrer Statsministrene til at virke for, at landenes regeringer og parlamenter indfører regler og rutiner for, hvordan det på nationalt plan kan forhindres, at grænsehindringer opstår. Dels i forbindelse med vedtagelse af national lovgivning, dels ved gennemførelse af EF-direktiver, og dels ved fortolkning af domme fra EF-Domstolen og EFTA-Domstolen.

- Statsministrene opfordres til at tilkendegive, at der bør findes en løsning på problemet med personer der optjener pensionstid i flere nordiske lande, men ikke kan få tilkendt pension fra alle lande, hvor der er optjent pensionstid.

- Statsministrene opfordres til at tilkendegive, at der bør arbejdes hen imod et nordisk hjemmemarked for byggesektoren, hvor der anvendes fælles byggestandarder og erhvervsuddannelser fra andre nordiske lande anerkendes automatisk.

- Vi opfordrer til, at alle lande i lighed med Sverige gennemfører analyser af hvilke grænsehindre egen og andre landes lovgivning kan give anledning til, med henblik på at sikre et kvalificeret grundlag for offentlig debat og politiske beslutninger.

Bilaga till rapport till Statsministrarna om arbetet i Gränshindersforum – status konkreta åtgärder:

1) Sendte henvendelser til ministre:

Förnyelse av körkort för körskollärare

Personer som arbetar som körskollärare i Danmark måste förnya sina yrkeskörkort vart femte år. Detta förutsätter folkbokföring i Danmark. Denna bestämmelse har drabbat i synnerhet personer som arbetar som körskollärare i Danmark men är bosatta i Skåne. GF har tillskrivit Danmarks Justitieminister för att be henne ändra den bekendtgörelse som ställer krav om bosättning i Danmark för förnyelse av körkort där.

Danmark har svaret, at der ikke er vilje til at ændre den pågældende regel, men at der gives dispensation i alle tilfælde.

A-kassa för nytexaminerade akademiker

I Danmark har nytexaminerade akademiker rätt till dansk A-kassa. Detta förutsätter dock att de före utbildningen, samt senast två veckor efter avslutade studier, är bosatta i Danmark. Dessa krav riskerar att verka diskriminerande på andra nordiska/EU-medborgare som studerat, möjligen arbetat och bott i Danmark under studietiden men inte dessförinnan. GF har därför tillskrivit ansvarig minister i Danmark och bett om en ändring av bosättningskraven.

Den danske beskæftigelsesminister har ikke set behov for at ændre reglerne. Det anføres at reglerne eksisterer for at tilgodese personer med særlig tilknytning til Danmark.

Pappadagar i Norge

Enligt gällande EU/EES-regler omfattas yrkesaktiva personer primärt av sociallagstiftningen i det land där han/hon arbetar. På ett område avviker dock Norge från denna grundprincip. Män som arbetar i Norge och får barn med kvinnor som arbetar i ett annat (nordiskt) land eller som bor i ett annat (nordiskt) land, har inte rätt till de särskilda pappadagar som normalt är förbehållna fäder. I Norge är pappans rättigheter avledda av moderns, vilket kräver att moderna är medlem av norsk folketrygd. Likaså är faders rätt till föräldrapenning i samma situation beroende av att mamman är förhindrad att ta hand om barnet. Fäderna har ingen självständig rätt. GF har tillskrivit Norges Barne- och Likestillingsminister för att påpeka det orimliga i denna ordning och bett om en förändring av gällande regelverk.

Barne- og Likestillingsministeriet har ikke set behov for at ændre reglerne. Det anføres at det anses for omkostningskrævende at ændre reglerne.

Den finska 4-månadersregeln

Finland införde en 4-månadersregel inför senaste EU-utvidgningen. 4-månadersregeln innebär att man som arbetstagare eller företagare från andra EU/EES-länder måste ha ett arbetsförhållande för minst 4 månader utan avbrott i Finland för att få rätt till bosättningsbaserad socialskydd så som moderskapsunderstöd, folkpension, allmän familjepension, barnbidrag och bostadsbidrag. Detta skapar problem för fr.a. turistnäringen i norr, som har stora behov av extra personal från de nordiska grannländerna under sommar- och vintersäsongerna. GF skrivit till ansvarig minister i Finland för att be om en ändring av reglerna.

Det finske Social- og Sundhedsministerium har svaret at reglerne vil blive evalueret, men at der ikke aktuelt er planer om at ændre reglerne.

Finska studerandes socialskydd

Finska studerande som studerar i ett annat nordiskt land och blir långvarigt sjuka, omfattas inte av något lands socialskydd. Finland och de övriga nordiska länderna har olika trygghet under studerandes sjukdomstid: I Finland baserar sig de studerandes trygghet under sjukdom på socialskyddslagen, i de övriga länderna på studiestödslagstiftningen. Sjukskrivna studerande med studiestöd i Danmark, Norge, Sverige och Island lyfter sålunda sitt stöd under sjukdomstiden som studiestöd, och den egentliga sociala trygghetens uppgift är att svara för förvärvsarbetande studerandes inkomstrelaterade sjukdagpenning. En sjukskriven icke-förvärvsarbetande studerande beaktas inte i ländernas sociala trygghet. GF har tillskrivit ansvarig finsk minister med förslag om alternativa lösningar på problemet.

Det finske Social- og Sundhedsministerium har svaret at der ikke umiddelbart ses behov, for at ændre reglerne, men at der for tiden er en komité, der er ved at granske det finske sociale sikringssystem, der inddrager spørgsmålet i sine overvejelser.

2) Følgende sager undersøges:

Førtidspension efter arbejde i flere nordiske lande

Personer der har arbejdet i flere nordiske lande i deres erhvervsaktive år risikerer ved tab af arbejdsevne, at modtage afslag på ansøgning om førtidspension fra det eller de andre nordiske lande, hvor de har arbejdet, da reglerne for at få tilkendt pension er meget forskellige i de nordiske lande. Dette kan føre til økonomisk marginalisering, da pensionerne kun udbetales med en brøkpension baseret på forsikrings- eller bopælstider (optjeningstid) i de enkelte lande.

Hvis en nordisk borger har arbejdet i mere end et nordisk land, vil vedkommende ofte finde sig i den situation at der ikke er ret til fuld pension, men kun en brøkpension, der efter omstændighederne kan være rent marginal.

Grænsehindringsforum har præsenteret problemet, samt fire mulige løsningsforslag på nordisk embedsmandsniveau uden at møde imødekommenhed. Problemet har også været præsenteret for de relevante nordiske ministre, og spørgsmålet blev rejst i 2003 af Nordisk Råd. Ministrene har hidtil ikke vist vilje til at engagere sig i problemet.

GF anser spørgsmålet for at være principielt vigtigt, da det dels er urimeligt at indbyggerne i de nordiske lande risikerer økonomisk marginalisering fordi de har arbejdet i flere lande, og dels fordi det kan have en decideret afskrækkende virkning på arbejdskraftens mobilitet i de nordiske lande.

Med henblik på at kunne fremsætte forslag om mulige løsninger har NMR som sekretariat for Grænsehindringsforum skrevet til EU-Kommissionen for at få en vurdering af hvorvidt det vil være foreneligt med EU-retten at indgå en aftale mellem de nordiske lande, hvorefter bopælslandet kompenserer førtidspensionisten for den optjeningstid, hvor der ikke er ret til en ydelse med henblik på at sikre, at førtidspensionisten ikke marginaliseres økonomisk. Endvidere har Grænsehindringsforum anmodet Nordisk Ministerråd om at gennemføre analysearbejde om problemets omfang. Nordisk Ministerråd har skrevet til de relevante ministerier om oplysninger, og vil få gennemført analysearbejde af berørte personers livssituation af enten forskningsinstitutioner eller analysevirksomheder.

Problemet anses af Grænsehindringsforum som det største enkeltstående problem for nordiske borgere, der bevæger sig mellem de nordiske lande. GF opfordrer derfor Statsministrene til at engagere sig i spørgsmålet og sende klare signaler til de relevante ministre om at problemet skal løses.

Ålandsmodellen (deponi/tull/moms)

Företagare som önskar uppsöka grannländernas marknader i samband med exempelvis mässor, eller personer som vill föra över arbetsmaskiner för att utföra arbeten innanför ett grannlands gränser, måste i många fall deponera 35% av varornas/maskinernas värde vid införseln. Detta kan i vissa fall leda till likviditetsproblem för företagen. Åland har en praxis med proformafakturor och avräkning utan krav på deponi. GF har tillskrivit skat/finansministrarna i Norden för att få undersökt om den Åländska modellen kan genomföras i hela Norden.

Gensidig anerkendelse af erhvervsmæssige kvalifikationer:

En række personer der udøver erhverv, blandt andet personer ansat i byggesektoren såsom elinstallatører, oplever vanskeligheder når de skal udføre arbejde i andre nordiske lande. I forhold til en række erhverv indenfor sundhedsområdet anerkendes autorisationer fra andre lande uden vanskeligheder, mens erhvervsuddannelser er reguleret af et EF-direktiv, der fastsætter en række regler, hvorefter medlemsstater med henvisning til offentlig sikkerhed og sundhed kan kræve eksempelvis dokumentation, prøver mv. af udøvere af erhvervet fra andre lande. I et nordisk regi ser Grænsehindringsforum det som en selvfølge, at kravene i en række erhvervsuddannelser må kunne gøres til genstand for samordning, således at autorisationer kan anerkendes uden videre i de nordiske lande. Spørgsmålet har været bragt op i minister rådene, og der har blandt erhvervsministrene været vilje til at indgå i en løsning af spørgsmålet. Undervisningsministrene vil også blive inddraget med henblik på at sikre, at der bliver større overensstemmelse blandt de faglige uddannelser, hvor det er muligt.

Arbejdspraktik mellem nordiske lande:

Et problem der berører både sygemeldte, der har arbejdet i et nordisk land og efterfølgende modtager ydelser ved sygdom fra sidste arbejdsland samt arbejdsløse, er at de ikke kan gennemføre arbejdsmarkedspraktik i deres tidligere arbejdsland, hvor deres tilknytning til arbejdsmarkedet kan have været størst, eller hvor de i nogle situationer kun har haft arbejdsmarkedstilknytning til det pågældende land.

I forhold til fuldt arbejdsløse modtager de ydelser ved arbejdsløshed i deres bopælsland, og har kun ret til arbejdsmarkedsforanstaltninger i det land, mens deres tilknytning til arbejdsmarkedet i nogle situationer kun har været til det tidligere arbejdsland. NMR er ved at undersøge spørgsmålet hos en række myndigheder i de nordiske lande.

Ret til skolegang i arbejdslandet:

NMR er ved at undersøge praksis i landene for skolegang i arbejdslandet. Børn af arbejdstagere der arbejder og betaler skat i et land, hvor de ofte har deres oprindelige tilknytning, kan som udgangspunkt kun modtage undervisning i deres bopælsland, selvom afstanden mellem arbejdsland og bopælsland kan være meget lille. NMR er ved at undersøge spørgsmålet ved henvendelser til en række myndigheder.

3) Preventiva åtgärder i samband med nationell lagstiftning

Att lösa nordiska gränshinder i ena änden, samtidigt som länderna genom sin nationella lagstiftning ständigt skapar nya hinder, kan te sig en aning mödosamt.

Medborger- og Forbrugerudvalget i Nordisk Råd mener ikke, at Helsingforsaftalens bestemmelser om lovsamarbejdet bliver realiseret i tilstrækkeligt omfang. Det er en af grundene til de fortsat mange eksempler på grænsehindre og baggrunden for, at udvalget nu ønsker at sætte fokus på emnet.

Grænsehindringsforum ser ligeledes fokus på opståelsen af potentielle grænsehindringer i lovgivningsprocessen som helt centralt for at hindre fremtidige grænsehindringer i at opstå. I lighed med undersøgelser af lovforslags miljømæssige konsekvenser, konsekvenser for menneskerettigheder mv., bør kan lovforslags konsekvenser for mulighederne for frit at bevæge sig indenfor Norden også undersøges.

I lighed hermed kan det overvejes om de ansvarlige ministerierne/departementer i de nordiske lande udarbejder en fælles betænkning forud for den egentlige implementering af direktiver, der kan medføre nye grænsehindringer. NMR vil som sekretariat for GF gennemføre en større undersøgelse af processen i forbindelse med gennemførelsen af et antal direktiver, med henblik på at danne et klarere billede af hvilke fordele og ulemper et tættere samarbejde kan medføre.

4) Praktiske løsningsredskaber:

En nordisk databas över gränshinder

Det har skapats en sökbar nordisk databas över alla kända gränshinder i Norden samt förankring och koordinering av samtliga nordiska aktörer som arbetar med att identifiera och undanröja gränshinder i Norden. Databasen har lanserats av GF den 5. oktober 2008